

brutaliteit der binding met het dieptepunt van dezen onzedelijken handel heeft laten zien, ik neem hier Lindebooms qualificatie over: dit is een DOODSLEER. Geen enkel college over ook maar één vak van welken theologischen en niet-theologischen gereformeerden hoogleraar mag het „beschouwen“ en het „behandelen“ bouwen op wat men welbewust verklaart niet meer dan een fletse te zijn, een verzinsel, omtrent wat God „wel zal gedaan hebben“. Ik herhaal: het is een zonde tegen het tweede gebod: te zeggen: „God zal wel“ (dit of dat gedaan hebben), en daarna te verklaren: nu LEER ik meteen maar („beschouwen“) alsof het zoo IS en ik DOE ook maar („behandelen“) alsof het zoo IS. Deze alsof-theorie is niet eens een „alsof-filosofie“. Wat zoo heet, zocht nog naar een ken-theorie. Hier is veel lichter bedrieff.

Men wordt dan ook bepaald kregel, als men dit compromis- en camouflage-product toch nog een poging ziet wagen om de onderstellings-theorie wat „op te mixen“ (zoo zou een nederlandsch amerikaan het zeggen) met de verzekering, dat men toch op een stellige uitspraak zich wil gronden. Staat er niet, dat wij de kinderen zoo moeten beschouwen en behandelen (als Kuiper en dus Ridderbos-Grosheide willen) „bouwende op Gods belofte“? Wat klinkt een gereformeerd mensch „stellig“ in de ooren dan dat woord: „Gods belofte“?

Maar zulk spreken is niet meer dan een zonde, ditmaal ook tegen het derde gebod. Als ik beloofd heb, ergens om 8 uur een lezing te houden, dan mag de secretaris van het comité mij wel schrijven: „bouwende op uw belofte, beschouw en behandel ik u als iemand, die om 8 uur in de zaal zult zijn“; maar hij mag me niet (als ik niet meer beloofd heb dan het genoemde) schrijven: „bouwende op uw belofte, beschouw en behandel ik u als iemand, die om 3 uur met den trein aankomt, dan tot 4 uur met mijn vrouw en mij thee drinkt en me daarbij vertelt, hoe het gaat met uw gezondheid en hoe duur het leven toch wel is, dan tot 5 uur de stad gaat bekijken, tot 6 uur dit, tot 7 uur dat en tot 8 uur weer wat anders zult doen“. De vergelijking mist elk decorum, behalve dat der duidelijkheid. In volen ernst vraag ik: waar heeft God beloofd, dat Hij in de verbondskinderen (in allemaal, althans in hen „in den regel“, ordinaarlijk, zoals Ridderbos in 1943 het kwam zeggen) zal beginnen met de wederbarende werking op een tijdstip, dat tot het verleden zal behooren zoo vaak ons „beschouwen“ en „behandelen“ een aanvang neemt? DAT moet beloofd zijn, zal het verantwoord zijn, te zeggen: „krachtens zijn belofte“ beschouw en behandel ik de kinderen als zulken, in wie het wederbaren al in feite begonnen is. Wij mogen God alleen aan zijn werkelijke beloften houden. Het is misbruik van zijn Naam (zonde tegen het 3e gebod) te zeggen: krachtens zijn belofte neem ik aan dat dit en dat hier en nu door Hem gewrocht is, — wanneer het heelmaal niet door Hem beloofd is, dat Hij het zou gewerkt hebben „hier en nu“.

Men wil ginds de lieden doen gelooven, dat men met de oude A-menschen in volen vrede leeft. Dr Ridderbos komt prompt op tijd met zijn (te Bedum destijds wel voorbijgegaan) „leermeester“ ds T. Bos voor den dag, en dr K. Dijk heeft nog pas dr Smilde als man-van-A den volke voorgesteld. Maar als de heeren het zich herinneren willen dan ben ik bereid, hun de plaats te noemen waar en Diermanse en Noordzij(M.) en Lindeboom openlijk schrijven (nog na 1905): het is niet waar, dat God den regel volgt de uitverkoren kinderen te wederbaren vóór hun doop. Let wel: de uitverkoren kinderen. Niet eens die. Laat staan: de verbondskinderen.

Maar die door Diermanse-Noordzij-Lindeboom ontkenende regel wordt in het product van '46 toch maar als regel „beleden“; en alle Kamper heeren-synodocraten, al laten ze hun ds Nawijn verzekeren in „De Bazuin“, dat het synodocratische Kampen toch heusch het oude is (maar het werd een dépendance der V.U., tot in de vergissingen toe), moesten nu Lindeboom en Noordzij op dit strijd punt verloochenen en werken de „collega's“ weg, die voor dit bedrijf niet te vinden zijn.

Want het is toch duidelijk dat het „beschouwen“ der kinderen begint bij hun geboorte?

En het „behandelen“ ook?

Voor het „beschouwen“ en „behandelen“ krachtens Gods belofte? Wie niet aanstonds als de kinderen er zijn, ja, reeds vóór hun geboorte, hen plaatst in het licht van Gods belofte, die heeft geen gereformeerde opvoedingsleer, noch zoodanige opvoedingspraktijk meer overgehouden.

Maar wanneer dan het beschouwen en behandelen begint dadelijk bij de geboorte, dan staat er WEER in 1946: dat Gods regelt te wederbaren vóór de geboorte. Ge moet hier „de kinderen“ beschouwen en behandelen als uitverkoren (de valsche verbondleer); ge moet ze beschouwen en behandelen als zulke verkoren, die in de prille jeugd reeds wedergeboren zijn; ge moet ze beschouwen en behandelen als wedergeboren vóór de geboorte (t beginpunt van tw „beschouwen en behandelen“).

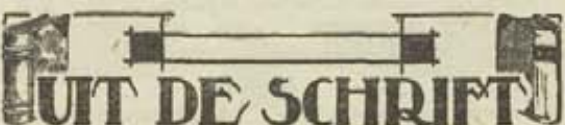
Dat is hier de naakte B-theorie, onvervalscht.

Wat er op volgt (over dat niet weten wanneer Gods Geest precies begint) strijdt er wel tegen. Maar dit wordt toch geleerd, zoogenaamd „krachtens de belofte“.

En nu wij hier de „doodleer“ terugvinden is het de tijd een stap terug te gaan en nog eens die fraaie uitspraak te bekijken uit het voorgaande gedeelte, dat de kerk „geen onderscheid moet maken tusschen leden en leden“.

Daarover straks.

K. S.

UIT DE SCHRIFT

VIJANDEN.

„Toen wij nog vijanden waren.....“

Rom. 5:10.

Ieder avondmaalsganger onder ons kent de woorden, hierboven afgedrukt. Wij zijn met God verzoend door den dood Zijns Zoons, toen wij nog vijanden waren. Ons avondmaalsformulier immers haalt deze woorden aan en verbindt er een troostende beschouwing aan.

Ook over deze woorden evenwel is in de theologie een zware strijd gestreden.

De vraag werd namelijk gesteld: wat voor vijandschap is hier bedoeld? Passieve of actieve vijandschap?

Passieve vijandschap — zoo zei men dan — dat is het vijand-zijn in lijdlijken zin. Het „vijand-zijn“ houdt dan niet in een vijandige dadendoen, doch ziet op den staat der verdorvenheid. Den staat van het schuldig staan tegenover de wet. Passieve vijandschap is dus het tegendeel van den staat der rechtvaardigmaking in forensischen zin (d.w.z. in den rechtelijken zin).

Actieve vijandschap daarentegen is een tegenstelling van den toestand der heiligmaking. In zulk een toestand doet men vijandige daden. Men zondigt zelf. Men doet dingen, die de vijandige gezindheid naar buiten doen komen. Met een rechtspositie van schuldig staan heeft dat niet zoozeer te maken als met een zedelijken toestand van boozedingen-doen-willen-en-oók-doen.

Nu zijn er theologen geweest, die gezegd hebben: hier is bedoeld vijandschap niet in passieven, doch alleen in actieven zin. De verzoening is dan ook bij hen zoo ongeveer hetzelfde als heiligmaking. En ook al heet ze bij hen nog rechtvaardigmaking, dan bedoelt men daarmee toch ongeveer hetzelfde als wat wij verstaan onder heiligmaking. Het rechtvaardigen beteekent dan zedelijke verbetering. De schuld-vraag is terzijde gesteld. De offerande van Christus is een krachtig voorbeeld bij hen, die van dit standpunt de consequentie aandurven. Een krachtig, d.w.z. het hart omzettend voorbeeld. Wij verzoenen ons er door met God. WIJ doen dat. WIJ verbeteren ons. En WIJ zijn dus het subject der verzoening.

Laat de gereformeerde prediking ook in de lijdensweken den daemon onderkennen, die hier het hart komt snijden uit het evangelie der verzoening.

Want niet wij zijn het subject der verzoening, doch GOD is het. Hij heeft niet gewacht totdat wij ons leven gingen corrigeren. Maar Hij heeft ons met zichzelf verzoend door den Bondsmiddelaar, die Borg, d.w.z. schuld-betaler, was, toen wij nog vijanden waren. Vijanden, zoo men het woord gebruiken wil, in passieven zin. Toen wij schuldig waren tegenover Hem in een staat van doemwaardigheid, een staat van forensische verlorenheid.

En zoo heeft Hij ons forensisch gerechtvaardigd. Dat was geen zedelijke correctie, doch een forensische, een ge-rechtelijke vrijspreekking.

En juist UIT die forensische rechtvaardiging komt ons toe de gave van Christus' Geest, die ons daarna en daarom zedelijk vernieuwt. De heiligmaking is geen „aanknoopingspunt“ voor onze volgende rechtvaardigmaking, doch is daarvan de vrucht. Wie de rechtvaardiging door het geloof aanneemt, ONTVANGT ze als de zijne. Maar ze wordt niet de verdiende rechtvaardigmaking, die hij zelf op eigen naam zou mogen schrijven. Door het geloof haar aannemen beteekent niet: door het geloof haar „nemen“ (in den zin van: verwerven, veroveren). Wat nemen we aan? Hetgeen verdiend is? Ja zeker — maar dan verdiend door onzen Borg.

De liturgische beweging, de oecumenische expansie, de confessioneele vervloeiing pleegt een aanslag op deze grondwaarheid.

Laat in onze weer tot reformatie gebrachte Kerken deze prediking der vrije genade weer vernomen worden en krachtig opbloeien. Dan houden we onze confessie hoog, als formulier niet van collectiviteit der alapers, doch van eenigheid der wakers.

En dan kunnen we ook avondmaal vieren. Want in dien wij met God verzoend zijn (door Hem zelf) door den dood Zijns Zoons, toen wij nog vijanden waren, veel meer zullen wij, verzoend zijnde, uit en door Hem leven.

K. S.

KERKELUK LEVEN

CONFERENTIE GEREFORMEERDE STUDENTEN.

Enkele gereformeerde studenten namen het initiatief tot het beleggen van een conferentie van alle gereformeerde studenten op 10 en 11 April D.V. te Kampen. Deze vergaderplaats is gekozen om haar centrale ligging en goede accommodatie inzake vergadergelegenheid en logies. De bedoeling is tegemoet te komen aan de behoefte, om onderling met elkaar van gedachten te wisselen over de problemen, ontstaan oók voor het studentenleven, door de reformatie der kerken, aanvang 11 uur v.m.

Professor Veenhof spreekt over de taak van den gereformeerden student na het huidige academische leven, en Dr Jasperse over de taak der gereformeerde studenten op de rijksuniversiteiten en de V.U.

Men gelieve vóór 31 Maart deelname op te geven bij G. Roukema, I 360, IJsselmuiden. Voor verdere inlichtingen wende men zich tot den heer G. J. Breen, vac.-adres Biesboschstraat 65, Amsterdam, Reiskosten worden hoofdelijk omgeslagen.

ZANGERS EN SPREKERS, SPEELLIEDEN EN LITURGEN, I.

Verleden week stelden we eenige nadere opmerkingen in verband met het boek van den heer Milo in uitzicht.

Wel het belangrijkste schijnt ons toe de kwestie van het sacramentalisme. Reeds hebben we in ons vorig artikel daar enkele woorden aan gewijd. Maar eenige praeciserings blijft noodig.

Prof. Dr G. van der Leeuw, die een tijdlang minister van onderwijs etc. geweest is, heeft een kort boekje geschreven: „Liturgische kennis voor den organist“, (Arnhem, 1943). Achterin geeft hij de verklaring van eenige liturgische termen. Bij het woord „sacrament“ teekent hij aan:

„Sacrament“ (is) „een heilige handeling, die door God aan menschen is opgedragen om te verrichten in Zijn naam en waardoor Hij Zijn heil mededeelt“.

Deze omschrijving is natuurlijk ver verwijderd van de gereformeerde leer. Lang niet aan elken bepaalden theologischen term is een vaststaande, kenmerkend-gereformeerde opvatting verbonden. Maar met de sacramenten staat het anders; de gereformeerden hebben en met de Roomschen en met de Lutherischen een zwaren strijd over het wezen der sacramenten moeten voeren; en zoo ligt er een geweldige theologische arbeid achter, wanneer zij de sacramenten omschrijven, b.v. als heilige teekenen en zegelen, van God ingesteld, om ons de beloften van het Evangelie des te beter te (be)teekenen en te verzegelen. Hier is het WOORD gehandhaafd in zijn eereplaats; de sacramenten komen achter het Woord aan, zijn daaraan dienstbaar, en hebben letterlijk niets aan het Woord toe te voegen. Ze zijn wel „exhibitief“, d.w.z. iets mededeelende aan den geloovigen gebruiker, doch ze zijn alleen maar „exhibitief“ in zoverre ze oók „obsignatief“ zijn, d.w.z. verzegelen wat God in zijn WOORD beloofd heeft. De gereformeerde sacramentstheorie kenmerkt zich hierdoor, dat ze van het Woord scherp onderscheiden zijn, dat ze aan het Woord dienstbaar zijn. Hetgeen nu dienstbaar is, dat is altijd principieel onderscheiden van datgene, waaraan het dienstbaar gesteld is.

Let men daarop, dan is duidelijk, hoezeer prof. v. d. Leeuw afwijkt van het gereformeerde standpunt, wanneer het in zijn boekje, hierboven vermeld, heet:

„In den laatsten tijd is er een strooming, om ook de Verklaring des Woords tot de sacramenten te rekenen“.

Tot zoover het citaat, dat zich aansluit bij hetgeen we hierboven reeds aanhaalden.

Men voelt, waar het naar toe moet. De „Verklaring“ (de term zelf maakt door het barthiaansche misbruik, dat ervan gemaakt is, een goed gereformeerde al kopschuw) is een sacrament. Dat beteekent dus: Zij is een heilige handeling, door God aan menschen opgedragen, waardoor Hij zijn heil mededeelt.

Is daar iets tegen?

Natuurlijk.

Als het sacrament verzegeling der beloften (van het Woord) is, dan is de INHOUD van het Woord de hoofdzak. Sacramenten hebben geen eigen inhoud. Dat is hun glorie: dienstbaar te zijn aan het WOORD. Die glorie moesten we, in de laatste jaren handhaven tegen de synodocraten, die er een verzegeling, niet van de beloften (het Woord), doch van de inwendige, aanwezige genade (in den hoorder des Woords) of zelfs den aanstaanden hoorder, het kind, van maakten. In den strijd vóór de verdediging van het wezen der sacramenten tegen synodocratische „voorlichters“ als Grosheide-Ridderbos heeft een candidaat destijds het ambtelijke leven moeten laten, om het terug te krijgen van de aloude gerefor-

men het initiatief
e van alle ge-
1 April D.V. te
kozen om haar
tie inzake ver-
ding is tegemoet
ring met elkaar
problemen, ont-
or de reformatie

I.
nadere opmerkin-
den heer Milo in
e de kwestie van
eds hebben we in
den aan gewijd,
lig.
tjldang minister
een kort boekje
r den organist".
e verklaring van
woord „sacra-

ndeling, die door
om te verrichten
heil mededeelt".
r verwijderd van
elken bepaalden
de, kenmerkend.
Maar met de
gereformeerden
de Lutherischen
der sacramenten
wereldige theolo-
gramenten om-
en zegelen, van
van het Evange-
verzegelen. Hier
eereplaats; de
ord aan, zijn
letterlijk niets
n wel „exhibi-
en geloovi-
alleen maar „ex-
natie" zijn.
ja WOORD be-
entstheorie ken-
Woord schen
an het Woord
ienstbaar is,
n van datgene,
is.

oezer prof. v. d.
standpunt, wän-
ermeld, heet:

rooming, om ook
e sacramenten te

sluit bij hetgeen
t. De „Verkondi-
et barthiaansche
en goed gereform-
ment. Dat be-
deling, door God
Hij zijn heil mede-

beloften (van
an het Woord de
en eigen in-
te zijn aan het
de laatste jaren
e er een verzege-
woord), doch van
den hoorder
n den hoorder,
vóór de verdedi-
n tegen synodo-
e-Ridderbos heeft
ke leven moeten
e aloude gerefor-

meerde kerken, onderhoudende art. 31 K. O. Zwart op wit heeft de voorzitter der tot uitdrijving adviseerende commissie, dr. F. W. Grosheide, vastgelegd, dat zijn SYNODE tegenover dien candidaat de kwestie zóó stelde: sacramenten zijn dan alleen sacramenten als ze inwendige, aanwezige genade bezegelen.

Maar niet alleen tegenover zulk een ongereformeerde synode, doch ook tegenover de door prof. v. d. Leeuw geleide theologengroep moeten nu de Gereformeerde Kerken (art. 31) de van de vaderen overgeleverde waarheid verdedigen. Prof. Greijdanus heeft destijds aan de hierboven bedoelde uitdrijfcommissie verweten, dat haar leden de gereformeerde sacramentaleer niet kenden. Het is hem erg kwalijk genomen, zooals ieder, die den hoogmoed der V.U. trotseert, zich niet geplaatst in den hoek, waar tenslotte de slagen (maar dan geen open veld-slagen) vallen. Toch had hij ook hierin weer gelijk. Het punt, in geding, heeft prof. Greijdanus scherp aangevoeld en aangewezen. En wij vreezen, dat, nu de synodocratische voorgangers zelf in hun strijd tegen dezen door hen uitgeworpen (en BUITEN HET KERKVERBAND GESTOOTEN!) candidaat de gereformeerde grondgedachten inzake de sacramenten kwijt geraakt bleken te wezen, hun volgelingen meer en meer zonder verweer zullen bloot staan aan de aanvallen der door prof. v. d. Leeuw geleide beweging, die uitgaat van de hierboven gereleveerde stelling: ook de Verkoonding is een sacrament!

Welke beweging wij bedoelen? Geen andere dan de dusgenaamde „liturgische beweging". Nog kort geleden verscheen bij Kirchner te Amsterdam een brochure van „Monitum" onder den titel „Losee Leekengedachten over de Liturgische Beweging". Deze brochure, die zeer interessante leetuur bevat, merkt zoo langs haar neus weg op, dat prof. v. d. Leeuw constateert, dat 't wel eens zijn kan, dat een gansche periode zich van een stuk christelijke leer afwendt. Inderdaad. Maar is dat stuk dan verloren? O neen, zegt prof. v. d. Leeuw, want al wendt zoo'n groep zich er van af, het heeft daarom nog niet afgedaan. Waarom niet? Wel, de liturgie ontfermt zich er wel over. Zij is immers van die dogmatische formuleeringen vrij. Wat, in formule gebracht, de menschen verdeelt, dat kan door de liturgie, die met formules evenmin veel werkt als het sacrament dat doet, toch worden behouden.

Voelt ge het ellendige gevaar? Hier is de glijbaan der gedachten:

- 1). Het sacrament is minder woord, en meer gebaar, meer symbool.
- 2). De Verkoonding is óók sacrament.
- 3). Op den inhoud komt het dus minder aan. Het begripsmatige scheldt; maar het symbool verbindt. Lieve de eenheid! Heil de oecumenische beweging!

Geheel in overeenstemming hiermee is het dan ook, als Fr. Heiler (de man der z.g. evangelische oecumenische ontploofing of protestantische Katholiciteit) op een klacht over de roomsche „hardheden" ten antwoord kreeg: „heb slechts geduld, binnen een eeuw tijds zal de liturgische beweging de Roomsche kerk volledig veranderd en hervormd hebben".

Nu geloof ik daar niet veel van. Niet Rome wordt door de protestanten in de maling genomen, maar de bleke, bloedarme protestanten door de Roomschen. Maar het gezegde bewijst wel, dat die liturgische beweging onze aandacht ten volle noodig heeft.

En daarom willen wij in een volgend artikel op haar gevaren wijzen, en zien, hoe de heer Milo tegenover haar staat. K. S.

POSTUUM EERHERSTEL

Aan „de Generale Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk te 's-Gravenhage" is volgende brief verzonden:

Hoogeerwaarde Heeren,
U vergunne het ons, dat wij Uwe bijzondere aandacht vragen voor het volgende:

De verandering ten goede in onze Kerk, die mede door Uwe actie is gewekt, en die zich nog steeds voortzet, hebben wij met groote blijdschap en dankbaarheid waargenomen. Met het fatale beginsel van het Algemeen Reglement van 1816 is gelukkig gebroken; het beginsel, dat onze Kerk niet opbouwde, maar verlamde, de belijdenis der Kerk niet handhaafde, maar ondermijnde. Daarom danken wij God, dat er een Synode is gekomen, die zich niet langer naar dat vroegere beginsel richt, maar gehoorzaam wil zijn aan Gods Woord en wil leven naar de Belijdenisschriften. Wij spreken daarom de hoop uit, dat het Algemeen Reglement van 1816 spoedig geheel zal vervangen zijn door een orde, die in overeenstemming is met het wezen en karakter der Kerk van Jezus Christus, alsook dat de gevolgen van dat Algemeen Reglement straks zoveel mogelijk ongedaan zullen worden gemaakt.

Een dier gevolgen is geweest de Afscheiding door en onder Hendrik de Cock, in 1834 predikant te Uirum. Met U betreuren wij, dat De Cock een „Acte van Afscheiding of Wederkeering" heeft opgesteld, geteekend en uitgevoerd, zonder het laatste vonnis der Besturen af te wachten, hoewel wij niet gelooven, dat het resultaat anders zou geweest zijn. De door het Provinciaal Kerkbestuur van Groningen van De Cock gevraagde Acte van Onderwerping zou,

naar onze meening, toch niet door hem geteekend zijn geworden, zoodat de definitieve afzetting onherroepelijk moest volgen. De Cock heeft jammer genoeg geen geduld gehad om te wachten; gelet op alles wat er toen gebeurd is, valt dit te verstaan, alhoewel niet goed te keuren. Daarmede wordt echter niet bewezen of beweerd, dat de toenmalige Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk en de Besturen uit dien tijd vrijuit gaan. Het zijn immers onzes inziens juist deze Besturen, die door hun optreden De Cock in den fatalen hoek gedrongen hebben. Daarvoor mogen wij verwijzen naar onderzoekingen uit den laatsten tijd, met name naar het geschrift van Dr. W. Volger: *De leer der Nederlandsche Hervormde Kerk*, Franeker, 1946; (zie o.a. aldaar blz. 75 tot 119), waarvan wij bij dezen een exemplaar overleggen. Uit dit werk blijkt, dat in de ambtsvervulling van Hendrik De Cock geen overtreding van eenige reglementaire bepaling is te ontdekken en dat derhalve alle vonnissen over hem gevelde onjuist zijn geweest.

Op grond van hetgeen over De Cock in bovengenoemde studie is gepubliceerd, verzoeken wij Uwe Synode: Hendrik De Cock postuum te willen rehabiliteeren.

Wij ontveinen ons geen zins dat dit een niet alle-daagsch verzoek is, terwijl voorzover ons bekend, nog nooit een Synode zulk een besluit heeft genomen. Het komt ons echter voor, dat dit geen belemmering mag vormen.

Naar ons gevoelen zal een dergelijke postume rehabilitatie onrecht herstellen en wellicht den weg kunnen banen tot het kerkelijk gesprek met allen, die op voor-gang van De Cock den band met onze Kerk hebben verbroken. Zij zou bovendien de vervulling kunnen bevorderen van den wensch van De Cock, in zijn Acte van Afscheiding of Wederkeering geuit: de terugkeer van de Nederlandsche Hervormde Kerk tot den waarachtigen dienst des Heeren.

Wij meenen tenslotte er nog op te mogen wijzen, dat in het aanstaande voorjaar honderdduizenden zich zullen begeven naar de stad Holland in Michigan, om het eeuwfeest te vieren van de eerste kolonisatie door onze landgenooten, die ons vaderland hebben verlaten juist tengevolge van al, wat met de kerkelijke behan-deling van De Cock in verband stond. Die kolonisatie, door anderen in tal van streken van Amerika gevolgd, heeft immers zulke groote en uitnemende gevolgen gehad voor Kerk, school, maatschappij en Staat in de Vereenigde Staten, dat de postume rehabilitatie voor-zeker voor de talloze nakomelingen dier pioniers zou worden: het grootste geschenk, dat men bij dit eeuw-feest hun kan aanbieden. Het besluit der rehabilitatie zou voor onze Kerk in Nederland betekenen: recht doen tegenover bedreven onrecht, bovendien voor ons en voor de zusterkerken in Amerika, de Christian Re-formed Church en de Dutch Reformed Church worden: een monumentum aere perennius.

Met verschuldigde hoogachting blijven wij gaarne Uw dw.

Dit stuk was geteekend door de Heeren:

- Dr. M. H. A. van der Valk,
Ned. Herv. Predikant te Rotterdam.
Ds. J. Fokkema,
Ned. Herv. Predikant, Lid der Tweede Kamer Stat. Gen.
Ds. B. Sluiter,
Ned. Herv. Predikant te Midlum (F.).
Dr. W. Volger,
Ned. Herv. Predikant te Amsterdam.
Mr. W. F. Schokking,
Wethouder, Amsterdam.
Mr. A. B. Roosjen,
Lid der Tweede Kamer Stat. Gen.

Het zal aan de leden der synode van Zwolle (der synodocratische kerken) bepaald verdriet doen, dat dit adres verzonden is. Zij hebben immers uitge-maakt (of waren 't eenige van hun leiders? precies weet ik het niet) dat postuum eerherstel over de in 1944 geschorsten, afgezetten, enzovoort, niet mogelijk was, want — zij leefden niet meer in het kerkverband? Dat de kerk van Bergschenhoek er uit gezet was, verzwezen ze wel, maar is toch een feit. Ook „cand." H. J. Schilder kan dus niet meer worden in eere her-steld, Synodo locuta, causa finita. Alleen leden der kerk kunnen in eere worden hersteld (behalve dan dr. H. H. Kuyper).

Intusschen zien anderen belangstellend uit naar het antwoord op deze missive. Zij denken niet in de ge-legenhedskategorieën van Zwolle.

In verband met een ander verdient de aandacht wat dr. M. H. A. v. d. Valk schrijft in zijn recensie over het boek van Dr. W. Volger (Ned. Herv. pred.) „De Leer der Ned. Herv. Kerk". Daarin schrijft dr. v. d. Valk o.a.:

Wij ik jaren lang in den intiemsten kring van de „Vaders" der „Afscheiding" verkeerd heb, trok in dit deel vooral mijn aandacht, hoe de auteur de Afscheiding en den persoon van De Cock beoordeelt. Dat doet hij, zooals door niemand nog is gedaan. Bovendien wijst hij er met klem op, dat er bij De C. geen overtreding van eenige reglementaire bepaling in zijn ambtsbediening is te ontdekken; en dat hij dus tegen alle recht en reden in,

onrechtvaardig is geschorst en afgezet, zoodat de Herv. Kerk diep schuldig tegenover hem staat. Hij legt er ook allen nadruk op, dat De C. — ik zou hem naar zijn karakter, ook aanwijsbaar bij zijn familie, den Onbewogene willen noemen — niet minder schuld op zich heeft geladen door 't laatste vonnis niet af te wachten, maar den band met de kerk te verbreken, wat jammer is geweest, wijl het uit te spreken vonnis finale afzetting inhield, en dus de volle schuld dan op de Kerk was gevallen.

Tot zoover dr. v. d. Valk.

Met zijn opmerking inzake De Cock's „overhaasting" ben ik 't niet eens: een kerk die haar reglementen met voeten treedt, dient zich te herinneren, dat men slechts aan de „volgens de gemeene ordening" geschiedende „tucht" zich vrijwillig heeft onderworpen bij voorbaat. Zoodra een kerk met de reglementen (K. O.) gaat knoeien, heeft zij het recht verbeurd iets te eischen: dan staat de dusgenaamd geschorste voor de vraag: geeft Christus mij het recht, in staking te gaan en de mij toebetrouwde schapen aan de wolven over te laten? In zulke gevallen zal aan de conscientieuze afweging van het „voor en tegen" veel ruimte moeten worden gelaten. Dat is nu eenmaal 't ongeluk ingeval van knoelarij dergenen, die „de wet" moeten handhaven. En — vergeet niet, dat De Cock beloofd heeft terug te keeren zoodra de N. H. Kerk zou ophouden, met haar papieren te spelen.

Overigens geeft Dr. v. d. Valk's opmerking mij aan-leiding, te herhalen wat ik reeds in één der eerste nummers na den terugkeer van ons blad schreef: ondergeteekende heeft niets gedaan van wat hier aan De Cock nog verweten werd. Hij heeft heel rustig en kalm de afzetting afgewacht, hier „het laatste vonnis" genoemd. Wel hebben in den schorsingstijd allerlei kerkelijke lilliputters (classis Apeldoorn, clas-sis Rotterdam, Brillenburg Wurth, Nauta, Grosheide te Bloemendaal) de schorsingsbesluiten gesaboteerd, b.v. door niet, zooals verordend was, publiek te bidden om vrucht op de concreet geschiedde schorsing, maar door ondergeteekende te bewegen iets nieuws te doen, dat zich van de concrete feiten loemaakte, en hún de kans gaf, aan een in zoo'n ge-val voor z'n leven machteloos gemaakte ook nog grati-eus „clementie" te bewijzen, en hun goddeloos „kerk-recht" meteen voor altijd „veilig te stellen", maar daarvoor heeft ondergeteekende zich niet geleend: hij hield zich aan de officiële besluiten en was de eenige, die ze niet saboteerde. Als de heeren verklaren: zóó als wij het nu doen, zoo wil het de HEERE, dan laat men deze — thans reeds gelogenstrafte — grootspre-kers betijen, en volstaat met de simpele herinnering aan den rechtsregel, dat ze eerst eens fatsoenlijk den „beschuldigde" moeten „hooren", d.w.z. hem de kans moeten bieden, hun redeneeringen uiteen te rafelen. Wie zegt, in 's Heeren naam te spreken, moet daar ook niet bang voor wezen. En als men dan toch zijn gang gaat, welnu, dan liever „afgezet", dan mee te werken aan verder geknoel, dat net doet, alsof de naam des Heeren niet genoemd is.

We constateeren dus, dat ondergeteekende nog meer „geduld" gehad heeft dan De Cock: hij heeft het laat-ste „vonnis"(!) afgewacht.

Komt het dáár vandaan, dat de lieden, die maar geen „halleluja" durven zeggen over hun afzettings-daad en toch ook niet den V. U.-groepshandel willen afvallen, al maar hun best doen, die afzetting dood te zwijgen? K. S.

DE STEM UIT DEN RECHTERSTOEL EN DIE VAN HET RECHT, II.

Verder onrecht.

Het is Prof. Kuyper in „De Heraut", die een verge-lijk trek tussen het wegblijven van een hoog-leeraar en dat van een door de kerken ter Synode afgevaardigd lid. En dat laatste wegblijven acht hij veel en veel ernstiger dan het eerste. Blijft een profes-sor weg, dan is dat hoogstens niet eerbiedig jegens de Synode; blijft een afgevaardigde weg, dan is dit een ergerlijk vergríp tegen de van God gestelde orde en de kerkelijke censure waardig.

Welnu, drie personen bleven van de Synode weg: één hoogleeraar, en twee afgevaardigden. Op wien valt de censure? Op de afgevaardigden? Neen, zij hooren van de Synode niets meer. Maar de man, die de censure waardig is, dat is de hoogleeraar. Allen motiveeren hun standpunt; de Synode heeft de aan-geboden brede motiveering van den hoogleeraar niet noodig; van de motiveering der afgevaardigden komen we niets te weten.

Toen immers in de plaats van de protesteerende, op-zettelijk zich onttrekkende afgevaardigden anderen gezonden werden door de Provinciale Synode, was de zaak, voor zoover de Generale Synode betreft, vol-komen in orde. (Rapport inzake verlangde op-heffing schorsing Prof. Schilder, bl. 29).

En dat, terwijl één dezer afgevaardigden de Synode verweten had, dat zij handelde in strijd met de kerken-ordening, dat ze in den grond der zaak het aangegane kerkverband verbrak, dat de vergaderingen der Sy-node onwettig waren.

Moest dit in de ooren der Synode-leden die achter de „leiding" aanlepen niet klinken als zulver revolu-tionaire taal? Was hier geen „opstand tegen het wet-tig gezag"? Kon zulke taal geduld worden? En dan,

onder dergelijke aanklacht, de Synode eenvoudig vaarwel zeggen.....

Wat zou — ik zeg nog niet eens een kerkelijke, maar een wereldsche vergadering, die zichzelf respecteerde, in zulk geval gedaan hebben?

Toch zeker: we gaan geen stap verder, eer deze beschuldiging is waar gemaakt of ingetrokken?

Niet alzo de bewuste Synode van '43. Ze ging het geval haastig isoleren, lichtte de Particuliere Synode in, maakte zich er alzo rustig van af en verklaarde aan de kerken: de quaestie is, zooveel ons als Synode betreft, volkomen in orde.

Twee protesteerenden. De één zegt: ge schendt het recht. En hij gaat en blijft weg. De ander zegt: doe recht, en ik voeg mij aanstonds bij U.

De eerste was verplicht te komen. De ander was uitgenoodigd te komen.

De eerste maakte bezwaar als lid van het „corpus“ der Synode. De ander maakte bezwaar als niet-lid van het „corpus“ der Synode.

En nu de stem uit den rechterstoel. Ze zegt tot den eerste: Ik laat u gaan, als ik maar een ander in uw plaats krijg.

Ze zegt tot den tweede: hier is „een overweging“ om u, als ge niet voor ons buigt, naar uw school- en kerk-ambt uit den weg te ruimen, u ambtelijk om het leven te brengen.

Maar waar stond toen het recht? Nog even.

Zonderling. De „leiding“ ook dezer Synode beroept zich zoo graag op de „praktijk der vaders“. De officiële stukken, van haar uitgegaan, zijn er vol van.

Maar in het geval van de beide afgevaardigden, die niet langer met haar wilden vergaderen, is ze plotseeling de praktijk der vaders vergeten.

Terwijl toch bekend kon zijn, dat de praktijk der vaders was, afgevaardigden die ter Synode niet verschenen (en er niet aan dachten, gelijk in '43 geschiedde, de Synode in staat van beschuldiging te stellen) als Synode te bestraffen, en niet een brief te schrijven aan een mindere vergadering, zich van de zaak afmakende.

Op de Synode van Sneek 1587 zijn drie deputaten niet verschenen. Zij worden door de Synode veroordeeld, openlijk en mondeling in de vergadering hunner classis schuldbelijdenis te floen en voor elken dag van absentie een schelling te betalen ten behoeve der armen, tenzij ze zich kunnen ontschuldigen. Wie het voor de toekomst waagt, als afgevaardigde van de Synode weg te blijven, wordt gestraft met een boete, die twee maal zoo hoog is.

De Synode van Sneek 1600 veroordeelt elk, die zonder genoegzame reden als afgevaardigde wegblijft, tot een boete van een „pundtgroet tot nodruft dehr armen“ (een pundtgroet, d.i. zes gulden, voor die tijden dus een aanzienlijke som).

De Synode van Franeker 1602 bevestigt dit besluit, evenals die van Harlingen 1603, die van Leeuwarden 1605, die van „De Wouden“ 1606.

De „Classis generalis“ (Part. Syn.) van Assen 1612 besluit eenstemmig, dat wie zonder rechtmatige reden absent is, zal geven „vier daler“ ten behoeve der armen.

Als op de Asser Synode van 1618 twee afgevaardigden te laat komen, worden ze door de Synode beboet met drie stuver „tot behoef der armen“.

De Synode van Groningen 1609 bepaalt, dat wie op den bestemden dag ter Synode niet aanwezig is, zal betalen „uth sinen eigen buedell einenn ricksdall, thor straffe“, eer hij tot de volgende zittingen der Synode kan worden toegelaten.

Onverschillig of nu een geldboete werd opgelegd aan wie te laat kwam of wegbleef, of dat een zwaarder „censuur“ werd opgelegd, zooals door de genoemde Synode van Sneek 1587, de Synode zelf greep in en bepaalde de strafmaat.

Dat was „de praktijk der vaders“. Ze schijnt echter thans toegepast te worden daar, waar het dienstig lijkt, overigens wordt ze haastig vergeten.....

Wanneer ik dit alles rustig overweeg, denk ik aan een uitspraak van Schopenhauer. Hij (een Duitscher!) toornert ergens tegen de „roofdier-volken“, die hun naburen overvelden om zich de vruchten van hun arbeid toe te eigenen, en hij geeft Voltaire gelijk, die zeide: „bij alle oorlogen is het er alleen maar om te doen, te stelen“. Dat deze volken zich toch nog schamen, zegt Schopenhauer, blijkt hieruit, dat elke regering luide verklaart, niet anders dan uit zelfverdediging naar de wapenen gegrepen te hebben. Maar, zegt hij, in plaats van de zaak te bemantelen, deed men beter, maar eerlijk voor de waarheid uit te komen.

Bij de overweging van de manipulatie's der Synoden vraagt men zich af, of het niet eerlijker en juist geweest ware, indien men van Synode-wege royaalweg gezegd had: hoe de zaak dan ook ligt, recht of niet, Prof Schilder zal voor ons bukken.

Want de rechterstoel gaf veel geluid. Maar de uitslag stond vast. Alleen: het recht stond van verre. En wie voor dat recht bleef pleiten, werd „een geplunderde“.

P. DEDDENS.

EEN WANDELING LANGS ENKELE KERKELIJKE PERSSTALLETJES.

Het wordt doorgaans niet een bepaald genoegelijke voortzetting van de geestelijke wandeling, wanneer men bij het doornemen van de verschillende kerkelijke weekbladen toegekomen is aan het Gereformeerde Weekblad. Nu zou men mij kunnen tegenvoeren: wat doet ge daar dan ook, blijft er uit de buurt. En inderdaad schuilt er, ook volgens mij, in die opmerking een wenk, die overweging verdient. Er wordt onder ons nog veel te veel kennis genomen van dergelijke soort voorlichting. Ongevaarlijk is dit niet, ondanks of beter moet ik zeggen juist vanwege den ondertitel van dit blad: Voor den opbouw van het Gereformeerde leven. Maar overigens, niet voor een ieder liggen hier de zaken gelijk. Wie de kerk in een ambt mag dienen, moet nu eenmaal breder georiënteerd zijn en mede op de hoogte van hetgeen buiten de eigen kerkdeur voorvalt.

Het is dan wel een allerzonnigste cocktail welke door de geestelijke butlers van dit blad voor ons is gemixt en ons wordt voorgezet in het nummer van 7 Maart j.l. Daar is allereerst dr. N. J. Hommes, die zich bezig houdt met de Cultuurschizofrenie in ons Gereformeerde leven. Deze dominee is tot de conclusie gekomen, zeer realistisch, zeer velen gaan toch naar bioscoop en schouwburg, daar verandert gij niets meer

aan. Laat ons zien of er nog iets van terecht te brengen valt, of beter kan ik zeggen, dat we komen tot een eigen christelijke aanpak van deze dingen en dus deze genietingen christelijk gaan reglementeeren op de een of andere wijze. Nu wordt hem door een inzender de vraag gesteld: Is het misschien niet beter, dat de jeugd zich verdiept in Gods Woord en daar haar ontspanning vindt of de lectuur naleest van het conflict dat er op het oogenblik is in de kerk. Dr. Hommes vraagt zichzelf af, komt die vraag misschien ook van een Gereformeerde naar art. 31 K. O. ? Die gedachte van hem is waarlijk zoo gek nog niet en ik moet zeggen, ik gevoel mij gevleid met de eer, die hij ons daarmee bewijst. Welk antwoord heeft nu de dominee op deze vraag? Wel dit: „Voor deze oplettende heb ik, ik wil het eerlijk verklaren, geen antwort“. Het zich verdiepen in Gods Woord is volgens hem INspanning en bij de cultuur gaat het volgens hem om ONTspanning. Al waardeeren we de eerlijkheid van dit antwoord, het ontdekt ons tevens de vreeselijke waarheid, dat het toch inderdaad juist is, wat op kerkelijke vergaderingen de laatste jaren geschorsten wel is toegevoegd, dat er tusschen ons geen geestelijke gemeenschap meer bestaat. Wat verder reikt, ik vraag me af, of met zulk een antwoord ook niet de band met Gods Woord is doorgesneden, en het contact daarmee is verloren. Ik denk aan dien Psalmist, die eerlijk kon getuigen: Ik ben vroolijker in den weg Uwer getuigenissen, dan over allen rijkdom. Gods getuigenissen gaven hem meer vroolijkheid des harten (en is dat geen ontspanning? G.) dan alle rijkdom, daaronder valt dus ook die cultuurrijkdom van dr. Hommes. De wet van den mond des Heeren was hem beter dan dulzenden van goud of zilver. Hij getuigde dan ook, dat indien die wet niet ware geweest al zijn vermakings, (ontspanning, G.), hij ware in zijn druk (bij al zijn inspanning, G.) al lang vergaan. Hoe lief had hij die wet! Zij was zijn betrachting den ganschen dag! En nu zien wij het verschijnsel, dat die Gereformeerde cultuurmensch voor wien dr. Hommes het opneemt, dit alles evenals dr. Hommes zelf alleen maar in spanning noemt en daar moet nu de ontspanning bijkomen. En daarvoor is dan o.a. ook de bioscoop gedacht.

We gaan onze wandeling vervolgen. We kijken nog eens even naar het spandoek boven het gehele straatje: Voor den opbouw van het Gereformeerde leven. Neen, het stalletje van dr. Hommes bevalt ons in het geheel niet.

Laten we maar eens een kijkje gaan nemen in dat van dr. Prins. Die man zit met zijn handen in het haar over het dansprobleem. Nu is zoowel dat bioscoop-probleem als dat dans-probleem inderdaad zoowel voor vrijgemaakten als niet vrijgemaakten een zaak waarmee men bij het ambtelijk werk te maken krijgt. Terwijl men evenwel ten aanzien van de thetische probleemstelling en de oplossing ervan, naar het mij voorkomt, onder Vrijgemaakten vrijwel eender denkt, en dus alleen voor de zaak als praktisch verschijnsel zich gesteld ziet, daar is dit in de gebonden kerken behalve een praktisch, bovendien nog een ideologisch probleem, waarover men allesbehalve eender denkt. Weet dr. Prins eruit te komen? Ja. Hij doet aan de hand een raad voor Christenen en een raad voor niet-Christenen. Voor Christenen is de raad deze: danst ganschelijk niet, wanneer het tenminste geen rhythmische beweging in groepen is of een of andere

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELUKE SCHETSSEN

OM HET HART DER REFORMATIE, VI.

Het woord bevat alle beloften Gods, en het geloof neemt ze alle aan. De inhoud van het woord is Christus, de gansche Christus..... Dr. H. Bavinck.

Wat is nu de „staet des gheschils“ tusschen De Cock en Scholte?

Het is bealst noodig dat geschil grondig te kennen en steeds voor oogen te houden. Want het zal straks in vollen omvang de synodale vergaderingen der Afscheiden komen binnenrollen en daar de aanleiding vormen tot de opstelling van een soort leeruitspraak. Om dan die leeruitspraak in haar historisch kader, zakelijken inhoud en duidelijke tendenz te verstaan, moeten wij helder inzien ten aanzien van welke kwestie zij een oplossing wilde geven. De fatale zonde immers, welke ons bij het lezen van een in het verleden vastgestelde leeruitspraak altijd bedreigt is deze, dat men haar vanuit den eigen tijd en dus vanuit de vraagstellingen, waarmee de kerk in eigen levensdagen worstelt, beziet en interpreteert. En wannter men eenmaal in die zonde gevallen is, heeft men zichzelf den weg versperd, welke tot een waar verstaan van oude kerkelijke woorden leiden kan.

We zullen dat in het boek van Dr. Smilde maar al te duidelijk ontdekken.

Laten we, om de controvers tusschen De Cock en Scholte te leeren kennen eerst de Acte van Afscheiding en Wederkeer eens nauwkeurig bekijken.

Zooals bekend is, werd deze Magna Charta der Afscheiding, dit fundamentele document waarin de gemeente van Ulrum kennis gaf, dat zij zich afscheidde van het Nederlandsch Hervormde Kerkgenootschap en wederkeerde tot de leer, de tucht en den dienst der vaders op Dinsdagavond den 14den October van het jaar 1834 „na biddend en knielend opzien tot den Heer“ door het overgrote deel van de kerk van Ulrum ondertekend¹⁾.

In deze Acte is namelijk een opvallende merkwaardigheid te ontdekken. Het blijkt immers reeds bij den eersten blik dien men er op werpt, dat de lange rij ondertekenaars van dit stuk in twee groepen zijn verdeeld. Onmiddellijk onder de eigenlijke acte, zonder eenigen overgang staan n.l. eerst de namen van vijf kerkeraadsleden — twee ouderlingen en drie diakonen — direct gevolgd door twee en vijftig andere, achter welke, op een enkele, klaarblijkelijk niet opzettelijke, uitzondering na, het, op zeer verschillende wijze gespeelde, woord „lidmaat“ is geplaatst. Bij deze twee en vijftig namen behooren dan voorts ook nog achttien andere, boven welke De Cock eigenhandig schreef: „Lidmaten die in den tijd der schorsing werden bevestigd of door des Heeren Geest den Heere Jezus ingelijfd en nu door den Kerkeraad dezer Gemeente aangenomen zijn“.

Of deze achttien „ledematen“ door predikanten „van

¹⁾ De Cock heeft de eigenlijke afscheiding der gemeente Ulrum als volgt in de „Handelingen des Kerkeraads van Ulrum“ genoteerd: Dinsdagavond den 14en October hebben wij na biddend en knielend opzien tot den Heer ons afgescheiden van de valsche kerk en in de mogendheden des Heeren het ampt aller geloovigen aangenomen, hetwelk hij de Heere de Almachtige de Eenige en Drieënige God bevestigde! Met Psalmgezang en dankzegging is de plechtigheid besloten.“ In facsimile te vinden in: Dr. G. Keizer, De Afscheiding van 1834, t.o. p. 577.

elders“ werden „bevestigd“ is uit de Acte van Afscheiding niet op te maken. Evenmin is het duidelijk of onder deze achttien ledematen weer onderscheiden moet worden tusschen hen die reeds vroeger als lid werden bevestigd en de overigen die „nu“ (op den avond van de Afscheiding of op de kerkeraadsvergadering van den daaraan voorafgaanden dag of nog eerder?) door den Kerkeraad als leden werden aangenomen.

Na deze in totaal dus vijf en zeventig namen omvattende groep van ledematen volgt nu op de Acte van Afscheiding een nieuwe reeks van niet minder dan twee en zestig namen, boven welke De Cock schreef: „Hoofden des Huisgezins die geen Ledematen zijn maar rechter wenschen zich te voegen met de hunsen bij de Gereformeerde Gemeente“²⁾.

Wanneer men deze bijzonderheid uit de Acte van Afscheiding nauwkeurig overweegt, wordt de betekenis daarvan al heel gauw duidelijk. Ze spreekt er immers van, dat voor het besef van De Cock en de zijnen in de gemeente van Christus tweërlei soort volwassen leden werden aangetroffen, welke ook als zoodanig aannvaard en erkend moesten worden. Vooreerst zulken, die belijdenis des geloofs hadden afgelegd en toegelaten werden tot het Heilig Avondmaal. Maar daarnaast ook die nagenoeg even veel anderen, welke alleen maar gedoopt waren. Deze leden werden gewoonlijk bijwoners genoemd.

Uit de geheel vanzelf sprekende, ongecommentariseerde, wijze waarop De Cock deze tweërlei soort leden noemt en onderscheidt, blijkt zonder meer, dat deze er

²⁾ Zie voor deze gegevens de Acte van Afscheiding zooals deze in facsimile is opgenomen in Keizer's boek over de Afscheiding t.o. p. 576. Helenius de Cock geeft in zijn „Hendrik de Cock“ p. 302 andere getallen in zijn opsomming van de ondertekenaars. Hij heeft zich waarschijnlijk bij de telling vergist.

recht te brengen
komen tot een
en dus deze
eren op de een
en inzonder de
beter, dat de
daar haar ont-
van het conflict
k. Dr. Hommes
schien ook van
de gedachte van
moet zeggen, ik
as daarmee be-
minee op deze
heb ik, ik wil
Het zich ver-
INspanning en
ONTspanning.
antwoord, het
rheid, dat het
ke vergaderin-
toegevoegd,
gemeenschap
me af, of met
t Gods Woord
ee is verloren.
erlijk kon ge-
Uwer getuige-
getuigenissen
en (en is dat
om, daaronder
e Hommes. De
beter dan dul-
e dan ook, dat
ijn vernaking,
uk (bij al zijn
lef had hij die
schen dag! En
Gereformeerde
het opneemt,
maar in span-
tspanning bij-
e bioscoop ge-

We kijken nog
het geheele
Gereformeerde
oes bevat ons

nemen in dat
en in het haar
dat: bioscoop-
nd zoowel voor
en zaak waar-
en krijgt. Ter-
hetische pro-
het mij voor-
denkt, en
verschijnsel zieh
en kerken be-
n ideologisch
eender denkt.
ij doet aan de
aad voor niet-
d deze: danst
minste geen
een of andere

te van Afschei-
et duidelijk of
rscheiden moet
als lid werden
den avond van
rgadering van
eerder?) door
nomen.

ig namen om-
u op de Acte
iet minder dan
Cock schreef:
s die geen
r wensen
n n n n n b
n t e "2).

e Acte van Af-
de betekenis
ekt er immers
n de zijnen in
ort volwassen
zoodanig aan-
breest zulken,
d en toegelaten
aar daarnaast
ke alleen maar
ewoonlijk bij-

gecommentari-
lei soort leden
er, dat deze er-

an Afscheiding
i Keizer's boek
de Cock geeft
getallen in zijn
eet zich waar-

volksdans. En voor de niet-Christenen heeft hij deze boodschap van zijn God: Wil je met alle geweld dansen, dans dan met je vrouw. Nog liever: mannen, danst met mannen, vrouwen, danst met vrouwen. „Dat is in de Bijbelsche lijn, meen ik”, zegt dr. Prins. Nu, wanneer dat zoo is, dan zou ik zeggen, mogen toch ook Gereformeerden, die gaarne in de Bijbelsche lijn willen blijven, wel gaan dansen. Al geloof ik wel, dat het wat saai zal worden bij zoo'n mannetjesdans of zoo'n vrouwenjessdans, of zoo'n dans al maar met je eigen vrouw. Wanneer men dansers spreekt over den dans, hoort men nogal eens, dat dit toch mede tot het pikante ervan behoort, dat dit nu eens iets is, wat je — in het nettelijk — niet met je eigen vrouw alleen behoeft te doen, maar ook eens met een ander. Ook vrees ik, dat het maar een houderig gedoe zal blijven onder ons. Onlangs was ik op huisbezoek. De dienstbode van de familie bezocht een z.g. besloten dansclub. Het meisje was niet van christelijken huize. Op haar club gingen ook twee „Gereformeerde” dames van middelbaren leeftijd, die bezig waren haar „cultuurele” schade in te halen, zeer tot ergernis van de overige leden van de club. Die zeiden tot den leeraar-leider van de club: Wat doen die lui hier? Zondags zitten ze in de kerk, dan hooren ze toch hier niet? Waarop de leeraar zei: Sitt het zijn zulke prima melkkoetjes, en ze leeren het toch nooit! Evenwel, wat niet is, dat kan komen en daarom wanneer het in de Bijbelsche lijn ligt, vooruit dan maar, dan niet onnodig „stijf Gereformeerd”. Men zou dan b.v. kunnen overwegen of die dans niet bij ander werk stimuleerend kan worden ingeschakeld, b.v. op onze toogdagen, op wetenschappelijke vergaderingen e.d. om meer volk te trekken. Men annoneere dan; na afloop bal! Dan krijgen we na het artistenbal, het liefdadigheidsbal, als nieuwe variëteit misschien nog het theologenbal. Of wat zoudt U denken van een Schooldag met een thedantsant ten besluite? Wat is er dan tegen? Licht het in de Bijbelsche lijn, waarom licht het dan ook niet in het „rijke” verschieft, dat onze eerwaarden en welerewaarden met onze zeer en hooggeleerden onder mal-lander eens een dansje doen? Ziet ge ze niet in den geest voor U, zoo met de statigheid van de pas-naar-den-kansel nog wel wat in de beenen, voetje voor voetje knusjes over den dansvloer gaan? Ik weet wel, die dominee wil dat niet voor zijn Gereformeerden, doch alleen maar voor de niet-Gereformeerden. Doch dat vind ik niet royaal van hem. Waarom die Gereformeerden ook niet in die Bijbelsche lijn zich laten bewegen?

Wij gaan afscheid nemen van dr. Prins. Neen, ook in zijn stalletje bevat het ons maar matig.

We gaan weer een stapje verder, en arriveeren in het stalletje van dr. Brillenburg Wurth. Die zit met het probleem van de geestelijke traagheid in de kerk, vooral in het stuk der Evangelisatie. Hij zegt: als we maar meer leefden uit dat Maranatha-verlangen, o Heere Jezus kom toch! dan zouden onze kerken over heel de linie en ook in de Evangelisatie veel meer heilig actief worden! Ik krijg wezenlijk met hem te doen, dat zijn stalletje er zoo verlaten bijligt. Al de trek gaat naar die twee vorige collega's van hem. En die ene collega heeft zijn luisterapparaat afgezet, hij heeft daarvoor nu geen antenne, hij is voor ditmaal met de ontspanning bezig. En die andere collega, ja, die beweegt zich wel aardig in zijn lijn, maar die man wordt toch ieder oogenblik opgehouden door die niet-

kenning van twee groepen volwassen leden in de kerk van Christus geen particuliere opvatting van De Cock of van de gemeente van Ulrum was. Integendeel, wat in de Acte van Afscheiding zoo argeloos openbaar wordt, is niets anders dan de tekening van een kerkelijke situatie welke bijna algemeen in het Noorden des lands en speciaal in de provincie Groningen werd aangetroffen. Het was daar regel, dat in de verschillende kerken talrijke volwassen doopleden in de kerkelijke boeken waren ingeschreven, welke trouw met de kerk meeleefden, de kerkdiensten nooit verzuimden, hun bezoek ontvingen en ook, wanneer ze in openbare zonden vielen, voorwerpen van de kerkelijke tucht werden, maar tot aan hun dood toe nooit kwamen tot het doen van belijdenis en dus ook nimmer het Heilig Avondmaal vierden.

Prof. Bouwman deelt ergens mee, dat b.v. in het „Protocol der Ledematen” van de kerk van Uithuizen gedurende de jaren 1738-1742 als leden der gemeente te boek stonden 347 personen. Achter de namen van 128 daarvan stond aangeteekend: „geen lidmaat”; achter 211 was de aanduiding „lidmaat” geplaatst, terwijl achter 15 namen niets werd vermeld²⁾.

Het spreekt vanzelf, dat De Cock met dit zoogenaamde „doopledenstelsel” van jongs af bekend is geweest. Hij trof het in de gemeenten welke hij diende aan. Hij had het, met welke waardeering of critiek ook, overal moeten aanvaarden. En hij heeft het ook inderdaad feitelijk erkend. En toen het in Ulrum tot Afscheiding kwam, ging het als vanzelf, onveranderd in de ge-reformeerde kerk mee over!

De zoon van Hendrik de Cock, Helenius, zegt van de houding van zijn vader in dezen: „Vader had de afscheiding van het Hervormde Kerkbestuur altoos beschouwd als de wederkeering tot de leer, tucht en

christelijke voorbijgangers, aan wie hij zoo en passant toch even den wijzen raad moet meegeven: Zeg, dans met je vrouw, of dans met je vriend, wanneer je nu eenmaal dansen wil. Ik zou me kunnen indenken, dat dr. Brillenburg Wurth zou willen betoogen tot zulke menschen met gedeelde aandacht, gesteld dat hij het inderdaad zou willen: Maar menschen, hoor nu eens even, zie je dan niet dat het einde der eeuwen op ons is gekomen, dat de Heere al nader komt, en gaan jullie nu je tijd verbeuzelen met zoo noodig kapitalen te steken in paleizen en attributen voor zoogenaamd christelijke cultuurbelevissen? Terwijl de kerk worstelt met tekorten, en ieder, die begrip van geld heeft, beducht is voor de gevolgen van de algemeene verarming die over ons land gekomen is en bezig is te komen, welken toestand wij ons steeds nog maar niet bewust blijken te zijn? Heb je nu daarvoor tijd en geld disponibel? Wat zegt U: Is dat geen principieele oplossing van deze zaak, wanneer wij letten overeenkomstig het Woord des Heeren op de teekenen der tijden, geen krachten verspillen en den Heere volgen? Op het doornige smalle pad, met verdrukking. Ja zeker! Ach, het is een betreurenswaardige geschiedenis, maar ik vrees, dat het publiek, dat over dit marktstraatje loopt veel meer belangstelling zal hebben voor die eerste twee en zeker voor de eerste van die twee, dan voor deze Evangelisatie-tent met het Maranatha opschrift.

Tenslotte willen we nog even een kijkje nemen bij een tweetal andere stalletjes. Daar blijft het dan bij, want je kunt niet alles noemen. Boven het eene staat: Van het Verbond. En als laatste is daar dan nog een klein tentje in een afgeschoten hoekje, waar dr. G. M. den Hartogh kerkrechtelijke uitstallingen houdt. Ook daar zullen we nog even binnen wippen. Wat nu dat laatste stalletje betreft, zie ik al aankomen, dat we het met den man van dat tentje danig aan den stok zullen krijgen, want vergis ik me niet, dan wordt daar wel wat aan boerenbedrog gedaan. Evenwel voor ditmaal, om met de Straatsma te besluiten met een variant op zijn stereotiepe slotwoord aan het eind van iedere Zondagavondse bijbelbespreking voor de radio: Tot de volgende week, lezers! P. GROEN.

VOOR ONZE MILITAIRES TE EDE.

Nu ook te Ede de vrijmaking een feit is geworden, spreekt het vanzelf dat onze militairen aldaar ook in contact moeten komen met de eigen kerkelijke gemeenschap aldaar. En omgekeerd willen de vrijgemaakten te Ede graag in contact komen met onze militairen. Kerkelijk kunnen zij contact verkrijgen door 't bezoek van de kerkdiensten, voorzover zij 's Zondags aanwezig zijn. Deze worden gehouden in het kerkgebouw van de Ned. Prot. Bond aan de Ericalaan voorm. 9 en nam. 5 uur. Voorts door het bezoeken van de catechisaties welke door Dr. Jager van Voorthuizen worden gegeven ten huize Stationsweg 25, ledere Dinsdagavond om 8 uur. Verder worden de militairen verzocht de jeugdvergaderingen bij te wonen, ledere Donderdagavond te half acht ten huize Maandereind 51 boven.

Natuurlijk hebben de jongens ook een thuis bij de vrijgemaakten te Ede.

Om een en ander onder hun persoonlijke aandacht te brengen, verzoeken wij den lezers de hun bekende militaire adressen te Ede op te geven aan: br. W. O. de Graaf, Stationsweg 25 te Ede.

dienst der Gereformeerde Kerk. Daarom had hij bij de afscheiding van de gemeente Ulrum allen, die door belijdenis leden der Nederlandsche Hervormde Kerk en tot de afscheiding bereid waren, als leden der afgeschiedene gemeente erkend; en zij die nog geen belijdenis hadden afgelegd, maar door den doop leden waren, werden, of door het doen van belijdenis als leden van de afgeschiedene gemeente aangenomen, of zonder het doen van belijdenis, op hunne bevestiging, dat zij de gereformeerde leer als de leer der waarheid erkenden en aan het onderwijs, de vermaning en de tucht der Kerk zich wenschten te onderwerpen, als gedoopte leden opgenomen. Ook deze laatsten beschouwde hij als leden der gemeente, ofschoon nog niet gerechtigd om tot het Avondmaal des Heeren te naderen. Op dezelfde wijze handelde hij op andere plaatsen. Hierdoor waren er in de gemeente tweederlei leden, n.l. dezulken die gerechtigd waren tot het Avondmaal en anderen die nog belijdenis moesten afleggen. Deze laatsten beschouwde hij als volwassen kinderen, die door den doop der gemeente waren ingelijfd⁴⁾.

Met deze visie op de kerk en haar leden hing ten nauwste samen, ja, vloeide vanzelf voort, een bepaalde doopspraktijk. Werden immers die volwassen doopleden tot de leden der gemeente gerekend, dan mochten en moesten ook hun kinderen gedoopt worden. Deze consequentie trekt De Cock dan ook onvervaard. Hij doopte de kinderen van de z.g. bijwoners zonder eenige reserve, zelfs zoo, dat deze doopleden zelf op de doopvragen mochten antwoorden: „Vader oordeelde — aldus waar Helenius de Cock — dat al de kinderen der gemeente behoorden gedoopt te worden, en dus ook de kinderen van die ouders, die zelve nog geen belijdenis hadden afgelegd⁵⁾.”

⁴⁾ „Hendrik de Cock” 2, p. 549/50.

⁵⁾ Idem, p. 551.

OPVOEDING EN ONDERWIJS

IS HANDHAVING VAN DE LEDEN VAN DE PARTIJ VAN DEN ARBEID BIJ HET CHR. ONDERWIJS EISCH EN CONSEQUENTIE DER INTERKERKELIJKE SAMENWERKING?

II.

3. De splijtzwam van de kerkelijke gescheidenheid.

Met de verwijzing naar 't interkerkelijk karakter van b.v. de A.R.-partij raken we tevens het hoofdargument van Dr. B., wiens geheele artikel gedragen wordt door de gedachte, dat evenals tot dusver aan de scholen werd samengewerkt door Christenen die kerkelijk gescheiden leefden, zoo ook in de toekomst behoort te worden samengewerkt door christenen die op politiek gebied niet tot dezelfde partij behooren.

Het verdient daarom allereerst aandacht, hoe hij het probleem aan de orde stelt: „Dit koelbloedig betrekken van de partijpolitiek in het Christelijk onderwijs is ook een historisch moment. Tot nog toe woerde in ons schoolleven de splijtzwam van de kerkelijke gescheidenheid, nu worden we gezegend met een nieuwe bron van misere: de politieke verdeeldheid van het Protestantse Christendom.”

Volgens Dr. B. is de oorsprong van de nieuwe moeilijkheden dus klaarblijkelijk niet gelegen in het feit van de politieke verdeeldheid zelf, in het feit n.l., dat er Christenen zijn, die aanhangers zijn van de beginselen van de Partij van den Arbeid (wat dit inhoudt, zullen we straks bespreken), neen, maar in het feit, dat „Trouw” meent, dat het de Christenouders moet vermanen er op toe te zien, dat hun kinderen een inderdaad christelijke vorming ontvangen. Blijkbaar is het „Trouw” dat de nieuwe misere schept. Dr. B. huldigt dus de opvatting, dat een ieder die wijst op rotte plekken en gebrokenheid in het leven zelf verrotting teweegbrengt en breuken forceert.

Het ongerijmde van deze suggestie wilde ik eerst duidelijk in het licht stellen, omdat ik het noodzakelijk oordeel op de kwestie der kerkelijke gescheidenheid in verband met onze scholen iets dieper in te gaan.

Onwillekeurig rijst n.l. de vraag, of het hoofdargument van Dr. B., gelijk bovenomschreven, niet veelzeggend is. Is het kerkelijk vraagstuk niet centraler dan het staatkundige? En moet men, wanneer men betoogt (zie hieronder), dat de christenen die de beginselen van de Partij van den Arbeid aanhangen in strijd komen met Schrift en Belijdenis, niet eveneens hen die kerkelijk van ons gescheiden leven ongehoorzaam achten aan Gods bevel, zooals dat b.v. nader omschreven is in art. 28 onzer Geloofsbelijdenis?

Nu dient inderdaad erkend, dat menigmaal terwille van de samenwerking de verklaring, dat men instemde met de Drie Formulieren van Eenigheid, klaarblijkelijk zonder nadere toetsing op dit punt is aanvaard. Daarom verdient het m.i. de voorkeur, wanneer men samenwerking tot stichting en instandhouding van een school door menschen die kerkelijk gescheiden leven mogelijk en noodzakelijk acht, dat in den grondslag der school ook duidelijk wordt geformuleerd, dat hierbij samenwerken menschen die op nader te noemen

Ten aanzien van den kijk op de gemeente van Christus en hare leden nu stond Scholte vierkant tegenover De Cock. Hij erkende geen volwassenen als lidmaten der gemeente dan alleen die welke belijdenis des geloofs hadden afgelegd. Toen ook in zijn gemeente de afscheiding een feit werd bepaalde hij, „dat zij die ledematen waren (namelijk van de kerk vóór er nog van afscheiding sprake was — C. V.), door hunnen onderteekening van de acte van afscheiding, te kennen gaven dat zij gereformeerden waren, niet dat zij dit werden en dat zij, die nog geen belijdenis hadden afgelegd, door die onderteekening te kennen gaven, dat zij zich bij de ware gemeente Gods wenschten te voegen en dan belijdenis des geloofs moesten afleggen⁶⁾”. En later, in den reeds eerder genoemden terugblik op de Afscheiding, welken Scholte in 1862 schreef, komt nog deze passage voor: „Ik heb nooit een anderen indruk uit de Heilige Schriften ontvangen, dan dat de Kerk bestond uit geloovigen, doch dat op aarde mogelijkheid bestond dat sommige menschen geloof konden belijden zonder het te bezitten, en dat dus de waarschijnlijkheid bestaaf dat er hypoeriten onder de geloovigen yermengd zullen zijn, dewijl God alleen de kenner der harten is”. Scholte spreekt dan als zijn overtuiging uit, „dat dit het geloof der Gereformeerde kerken is volgens hare belijdenisschriften”. En van zijn tegenstanders in dezen, dus van De Cock en de zijnen, zegt hij vervolgens: „Velen waren er echter die onderscheid maakten tusschen leden en ledematen, door de eerstgenoemden verstaande bekeerde en wedergeborene menschen, en door de laatstgenoemden onbekeerde, doch de kerkleer toestemmende personen. De eerstgenoemden waren in de kerk, de laatstgenoemden in den schoot der kerk. Hieruit vloeiden velerlei

²⁾ De Crisis der Jeugd, p. 13.

⁶⁾ Aldus Scholte in een brief aan De Cock d.d. 3 Maart 1835, opgenomen in „Hendrik de Cock” 2, p. 550/51.